

Βαριετέ: Τὸ «Χαλασμένο Σπίτι», δράμα εἰς πράξεις τρεῖς, ὑπὸ Σπύρου Μελά.

Εἶνε ἴσως τὸ σπουδαιότερον ἔργον τῆς ἐφετετικῆς περιόδου. Διὰ τοῦτο θὰ μᾶς ἐπιτραπῇ νὰ διηγηθῶμεν ἐν ἐκτάσει τὴν ὑπόθεσιν, καὶ διὰ τὸ πιστότερον

μάλιστα, νάντιγράψωμεν τὴν σύνοψιν, τὴν ὁποίαν ἀνεκοίνωσεν εἰς μίαν ἐφημερίδα ὁ συγγραφεὺς ὁ ἴδιος.

Καθὼς ἐπιστρέφει ἀπὸ τὴν ξηνητείαν, ὅπου ἔκαμε τὴν θητείαν του, ὁ Ἀναστάσης Τζίτζικας, ὁ τελευταῖος κλάδος τοῦ δένδρου τῶν Τζίτζικαίων, ἀκολουθεῖ τὸ οἰκογενειακὸν ἐπάγγελμα, γίνεται ἀμαξᾶς, ὅπως ὁ πατέρας καὶ ὁ πάππος του, καὶ ἐργάζεται μὲ μεγάλην ὄρεξιν στὴν ἀρχή, ἐπιθυμῶν νὰ ἰδῇ τὴν εὐτυχίαν θρονωσιμένην εἰς τὸ μικρὸ σπιτάκι του.

Ἄλλ' ἀκριβῶς ἐπειδὴ τὰρα εἶχεν ἀνδρωθῆ καὶ τὰ ταξείδια καὶ ἡ ξηνητεία τοῦ ἐχάρισαν κάποιαν πείραν, τοῦ ἐπετρέπη νὰ ἰδῇ τὴν πραγματικὴν κατάστασιν τοῦ σπιτιοῦ του, αἷτιος τῆς δυστυχίας τοῦ ὁποίου ἦτον ὁ πατέρας του ὁ ἴδιος, ὁ Μανώλης Τζίτζικας. Κατὰ τὴν ἐπιθανάτιον ἀγωνίαν του ὁ πάππος τοῦ Ἀναστάση καὶ πατέρας τοῦ Μανώλη Τζίτζικα, ὁ ξακουστός Λιάπης Τζίτζικας ἡ Πολυλογᾶς, εἰς τὰ δύο παιδιὰ του, τὸν Μανώλη καὶ τὸν Μάρκο, εἶπε μεταξὺ βογγητῶν:

— Ἐξέρετε ὅτι ἐγὼ σπῖτι δὲν ἐκληρονόμησα ἀπὸ τὸν πατέρα μου, ποῦ καθὼς ξέρετε ἐπέθανε στὴ φυλακῇ. Μόλαταῦτα μὲ ἀγῶνα πολλὴν κατώρθωσα ν' ἀποσπᾶσω ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς του, οἱ ὁποῖοι τοῦ εἶχαν καταβροχθίσαι τὴν μεγάλην περιουσίαν, ἓνα οἰκόπεδο, ἐπάνω εἰς τὸ ὅποιον ἔκτισα τὸ σπῖτι μὰς αὐτὸ ἐδῶ καὶ τοὺς σταύλους... Μάρτυς μου ὁ Κύριος, ἐξηκολούθησεν, ὅτι ἐπροσπάθησα νὰ τὸ μεγαλώσω νὰ τοῦ δώσω ἀγέρα, ἀλλὰ τὰ πράγματα δὲ μ' εὐνόησαν. Σὲ σὰς ἀφίνω τὴν κατάρα μου ἂν δὲν τὸ κάμετε, ὅπως τὸ πόθησε ἡ ψυχὴ μου.

Ὁ Μανώλης, ὡς μεγαλείτερος ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ σπιτιοῦ. Ὁ δὲ Μάρκος ψυχῇ καὶ σώματι ἀφιέρωθ' εἰς τὴν ἐργασίαν του, τὰ κέρδη τῆς ὁποίας παρῆκεν εἰς τὸν Μανώλην διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς πατρικῆς θελήσεως. Ὁ Μανώλης ἦτο ἀσυνείδητος καὶ ἄπρονος, ὁ Μάρκος ἀγαθὸς ἀλλ' ἀνίκανος. Ὁ Μανώλης εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατέρα του ἐνυμφεύθη τὴν Ξενοῦλαν, μίαν ἐπιπολαιὰν καὶ ἀρχοντοξεπεσμένην γυναικοῦλαν, ἡ ὁποία τὸν ἐθάμπωσε μὲ τὰ λούσα της. Εἰς μάτην ὁ Μάρκος ἀντίστατο εἰς τὴν ἔνωσιν.

Ἡ Ξενοῦλα, ἐννοῦσα νὰ ζῆ κατὰ τρόπον, τὸν ὁποῖον δὲν ἐπέτρεπαν τὰ οἰκονομικὰ τοῦ σπιτιοῦ, τὸ ἐχρέωσε σύντομα. Ὁ Μανώλης ὁ ὁποῖος τὴν ἀγαποῦσε, παρεσύρετο εὐκόλα ἀπὸ αὐτῆν. Κατ' ἀρχὰς εἰλικρινῶς ἐργάζετο νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν πατρικὴν ἐπιθυμίαν. Ἄλλ' εἶχε κακὰς συνήθειας. Ἐπινεν, ἐπαίξε χαρτιά καὶ ἀργότερα, μετὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ γάμου, ἔγεινε κληγὸς γυναικῶν. Τὰ χρήη τοῦ σπιτιοῦ ὑπερέβησαν τότε τὰς δυνάμεις τοῦ Μανώλη. Ἐκεῖνος δὲ ἀπηλπισμένος πλέον, ἀπίστησε πρὸς τὴν πατρικὴν θέλησιν. Ἐπαυσε νὰ σκέπτεται καθ' ὀλοκληρίαν περὶ αὐτῆς, ὅταν μάλιστα ἔχασε καὶ τὴν ιδιόκτητον ἀμαξάν του, τὴν ὁποίαν εἶχε κληρονομήσει.

Ὅταν εἶχε περιέλθῃ πλέον εἰς τὴν ἐσχάτην ἔνδειαν, παραδίδει αὐτὴν τὴν κόρην του καὶ τὴν γυναῖκα του εἰς τὴν ἐσχάτην διαφθοράν, μεταχειριζόμενος ὡς πρόσημα τὰς ὑποχρεώσεις, τὰς ὁποίας εἶχεν ἀπέναντι τῶν δανειστῶν. Ἐκεῖναι ὑπέκλυαν. Καὶ ὁ Μανώλης μὲ τὰς προσόδους τῶν καθὼς καὶ ἐκεῖνας τοῦ Μάρκου καὶ κατόπιν τοῦ Ἀναστάση, γλεντοκοπᾷ, χωρὶς καμίαν τήνιν συνειδήσεως, ἀφοῦ πλέον εἶχε χάσῃ τελείως τὸ ἠθικόν του. Ἐψεύδεται δὲ διαρκῶς ἀπέναντι τῶν, λέγων ὅτι τὰ χρήματα τὰ ὁποία ἐλάμβανε, κατέθετε τακτικὰ εἰς χεῖρας τοῦ προϊσταμένου του. Ὁ Ἀναστάσης ἀποκαλύπτει κατ' ἀρχὰς τὸ ψεῦδος τοῦτο, ζητεῖ ἐξηγήσεις ἀπὸ τὸν πατέρα του, ἀλλ' ἀντ' αὐτῶν κερδίζει μίαν καμουτσιάν εἰς τὸ πρόσωπον.

Ἐπακολουθοῦν ραγδαίαι αἱ ἀποκαλύψεις. Ἡ ἀδελφὴ ο.υ. Καλλιόπη δὲν ἐργάζεται εἰς καμίαν μοδίστραν, πὼς ὑπέθετε. Τὴν παρανομιᾶν τῆς Πρωτομαγιάς, ὄλιον καιρὸν μετὰ τὴν ἐπάνοδόν του, τὴν βλέπει μέσα ἓνα ἀμάξι μεθυσμένην, μεταξὺ ὑποκειμένων ὑπόπτων.

Ἐπιστρέφει γρήγορα στὸ σπῖτι του καὶ εὐρίσκει μόνον τὸν θεῖον του Μάρκον, μολὶς ἐπιστρέφοντα ἀπὸ τὴν κοπιώδη ἐργασίαν του. Ἐκεῖ τὸ ἐπιστορεῖ τὰ καθέκαστα. Ὁ Μάρκος, ὁ ὁποῖος διὰ τῆς στάσεως τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ τῆς τυραννίας εἶχε χάσει κάθε αὐτενέργειαν, περιορίζετο ν' ἀκούῃ μόνον. Κάποτε παρασυρόμενος ἀπὸ τὴν ὄρμην τοῦ ἀνεπιού του, τοῦ ἀποκαλύπτει ὅτι αὐτὸς γνωρίζει αὐτὴν τὴν διαγωγὴν τοῦ ἀδελφοῦ του, ἀλλ' ὅτι δύο ἰσχυροὶ λόγοι τὸν ἡμιπόδισαν πάντοτε ν' ἀντιστῆ: ὅτι δὲν ἤξευρε γράμματα διὰ ν' ἀναλάβῃ αὐτὸς τὴν ἐξομάλυνσιν τῶν χρεῶν τοῦ σπιτιοῦ, ὅπως ὁ Μανώλης, καὶ ὁ φόβος, διότι ἡ μητέρα του ἡ Λευτερίτσα, ἡ ὁποία ζῆ, πάσχουσα ἀπὸ μίαν παράλυσιν τῶν κάτω ἀκρῶν, ἀνέκαθεν εἶχε δυσμενῶς διατεθῆ ἐναντίον του,—φόβος δικαιολογημένος ἀφοῦ ἡ μέγαιρα αὐτῆ εἶχε σκοτώσει κατὰ τὸ παρελθόν τὸ πρῶτον τῆς παιδὶ, ἐπειδὴ ἀκριβῶς εἶχε περιέλθει εἰς τὴν δυσμενείαν της.

Ὅταν ἡ Ξενοῦλα γυρίζει τὸ βράδν ἀπὸ τὰ ἐμπορικὰ, ὁ Ἀναστάσης ζητῶν λόγον τῶν πράξεών της, τῆς ἐπιβλεψεῶς της, τῆς ἐπαρρησιώσεώς της ἐπὶ τῆς διαγωγῆς τῆς κόρης της, πρῶτην φορὰν ἀντιλαμβάνεται καθαρά τὴν ἠθικὴν κατάστασιν τῆς μητρὸς του. Καταφθάνει μεθυσμένη καὶ ἡ Καλλιόπη, ἡ διεφθαρμένη ἀδελφὴ του, ἐκεῖ δὲ ἀποκαλύπτεται ὅτι ὁ πατέρας ὁ ἴδιος παρέδωκεν εἰς τὴν διαφθοράν τὸ πᾶν χάριν χρημάτων.

Ἄλλ' ὡς νὰ μὴ ἐφθάναν αὐτὰ, ἡ γερὰ Λευτερίτσα, ἡ παραλυτικὴ, ὁσφρανομένη διάλυσιν τοῦ σπιτιοῦ, προνοοῦσα δὲ διὰ τὸν ἑαυτὸν της, ἀρχίζει νὰ ζητιανεύῃ. Ἡ μικρὰ ἀδελφὴ τοῦ Ἀναστάση, ἓνα τρελλὸ καὶ ἄρρωστο κοριτσάκι, τὸ ὁποῖον ἔχει χάσει τὴν αἰσθίαν τῆς πραγματικότητος καὶ ὀνειρεύεται ὅτι κάποιον βασιλόπουλο θὰ τὴν πάρῃ διὰ νὰ τῆς δωρήσῃ ἀπεράντους τόπους εἰς μίαν περιοχὴν, τῆς ὁποίας δεσπόζουσιν ἐπὶ δύο λόφοι, τὴν προοιδεῖ, φοβουμένη μήπως ὁ ὑποτιθέμενος ἀρραβωνιαστικὸς της τὴν ἐγκαταλείψῃ μανθάνων τὴν κατάστασιν τοῦ σπιτιοῦ της.

Ὁ Ἀναστάσης δὲν ἔχει πλέον τίποτε νὰ περιμένῃ καὶ λαμβάνει τὴν ἀπόφασιν του. Ὀπλιζέται καὶ ἐπιτυγχάνει μίαν συνάντησιν μὲ τὸν πατέρα του, ὅπου μὲ γλώσσαν ἀσθηρὰν τοῦ ἐπιβάλλει νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν διεύθυνσιν τῶν πραγμάτων τοῦ σπιτιοῦ. Ἄλλ' ἐκεῖνος, ἔξω φρενῶν πρὸ τῆς ἰδέας ὅτι θὰ παύσῃ νὰ σπαταλᾷ καὶ νὰ ἀσωτεύῃ, μετὰ τὴν συνάντησιν αὐτῆν, τὴν νύκτα, εἰσέρχεται μ' ἓνα μαχαίρι εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ παιδιοῦ του μὲ τὴν ἀπόφασιν νὰ τὸν σφάζῃ. Ὁ Ἀναστάσης ὁμως ἠγρότυνε. Ἡμῦνθη, καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξε τὸ ἀντίθετον.

Ἐξυπνοὺν ἀπὸ τὸν θόρυβον ὅλοι, μέσα εἰς τὸ σπῖτι. Ἡ Ξενοῦλα ὠρύεται ἐναντίον τοῦ παιδιοῦ της, τοῦ πατρικτόνου. Ἄλλ' ὁ Ἀναστάσης τῆς ἀποκαλύπτει ὅτι γνωρίζει τὴν προέλευσίν του, ὅτι γνωρίζει ὅτι εἶνε νόθος. Τὸ ἀληθές ὁμως εἶνε, ὅτι δὲν εἶνε διόλου βέβαιος γι' αὐτό. Ὅταν ὁμως ἡ μητέρα του, συλληφθεῖσα πλέον, τὸ βεβαιώνει, ὁ Ἀναστάσης εὐτυχῆς διότι τίποτε δὲν τὸν συνδέει μ' ἓνα σπῖτι διεφθαρμένον καθ' ὀλοκληρίαν, φεύγει ἐπιθυμῶν νὰ γίνῃ τοῦ λοιποῦ ἀνθρωπος «καὶ ἄς εἶνε ὅπου ψῆνει ὁ Ἥλιος τὸ ψαμί».

Τὸ δράμα εἶνε ἀλληγορικόν. Τὸ «Χαλασμένο Σπίτι» ἀλληγορεῖ καθαρῶτατα τὸ Ρωμαϊκόν. Βεβαίως ἡ ἀξία δὲν ἐγκείται εἰς τὴν ἄλλως εὐφρᾶ αὐτὴν ἀπεικονίσιν, οὔτε τὸ λάθος του εἶνε ὅτι ὁ ἦρωας, ὁ Ἀναστάσης, ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς νέας γενεᾶς, ἔχει ἀνθρωπιστικὸν μᾶλλον παρὰ ἐθνικὸν ἰδανικόν. Ἡ ἀξία τοῦ ἔργου εἶνε ὅτι ἀποτελεῖ δράμα ἄρτιον καὶ δυνατὸν μὲ τεχνικὴν κατασκευὴν, μὲ ὠραίας σκηνάς, καὶ ὅτι τὰ πρόσωπα του ἐκχειρίζουν ἀπὸ ζωὴν, ὥστε, μερικὰ τουλάχιστον ἐξ αὐτῶν, νὰ λακτίζουν τὴν ἀστείαν κάποτε ἀλληγορίαν καὶ νάνάγονται, αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ, εἰς περιωπῆν

συμβόλου. Ἐν γένει τὸ «Χαλασμένο Σπίτι», ὡς ἔργον, ἦρσε περισσότερο ἀπὸ τὰ προηγούμενα τοῦ κ. Μελά, σκληρὸν ὅμως καὶ αὐτό, ἄγριον, ἀποκρουστικόν, δὲν εἶχε μεγάλην εἰς τὸ θέατρον ἐπιτυχίαν.

Ὁ θίασος τοῦ «Βαριετέ» διέπρηνεν εἰς τὸ ἔργον τοῦτο. Ὁ κ. Φύρσι, ὡς Μανώλης, διέπλασεν ἕνα τύπον εἰς τὸν ὁποῖον ὅλοι ἔπρηνε νὰ τὸν χειροκροτήσουν. Ὁ κ. Παπαγεωργίου, ὡς Ἀναστάσης, ἔδειξε τωόντι τὸ ἐξαιρετικόν, τὸ ὁποῖον εἶχε μόνος αὐτὸς ἐν τῷ μέσῳ τῆς οἰκογενείας του. Ἡ κ. Φύρσι τελεία ὡς γρηῃ Λευτερίτσα. Ἐξαιρετικῶς ὠραία ἔπαιξαν ἡ Δ^ῆς Φιλίππιδη ὡς Ἀνθούλα, ἡ κ. Σαπφῶ Ἀλκαίου ὡς Καλλιόπη καὶ ὁ κ. Βενιέρης, λαμπρὸς τύπος, ὡς Μάρκος. Καὶ ἡ κ. Κυβέλη, ὡς Ξενοῦλα, μολονότι ὁ γεροντικὸς ρόλος δὲν ἦτο τῆς ειδικότητός της, οὐδενὸς τῶν ἄλλων ὑστέρησε καὶ ἔδειξε μεγάλην δύναμιν εἰς τὴν ᾗ πράξιν.

Γρ. Ξ.